

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma / Eindhoven

„... naar de mate van het geloof ...”

(Rom. 12 : 3)

Meer of minder geloof?

In de tijd dat een agrarisch medewerker nog boerenknecht heette en je de melkman ongestraft mocht aanspreken met melkboer, kon je laatstgenoemde om een halve of hele kan melk vragen. Daartoe bediende hij zich van geijkte metalen maatkannen, waarmee hij de verlangde hoeveelheid, al of niet met zijn duim erin, uit de melkbus in je melkemmertje overbracht. Een soms overlopende maat.

Het zou me niet verbazen wanneer u bij het lezen van Rom. 12 een soortgelijk beeld voor ogen zweeft. Paulus schrijft daar namelijk: „... koestert geen gedachten, hoger dan u voegen, maar gedachten tot be-dacht-zaamheid, naar de mate van het geloof, dat God elkeen in het bijzonder heeft toebedeeld” (vers 3). Oppervlakkig of argeloos bezien, lijkt het of God de een meer geloof heeft gegeven dan de ander. Of ook dat de een meer gelovig is dan de ander. Een „klein-gelovige” moet zich dan ook maar niets verbeelden, en zich niet groter voordoen dan hij is.

Maar de moeilijkheid is, dat in „kleingelovige” steeds een toon van verwijt meeklinkt (Mt. 6 : 30 bijv.) evenals in „kleingeloof” (Mt. 17 : 20). Als God echter de ieder toebedeelde „mate van het geloof” bepaalt, hoe kan dan iemand zijn „kleingeloof” verweten worden? God zélf gaf de betrokkene toch niet meer?

Gedeeld geheel

Blijft de vraag, wat Paulus voor ogen stond toen hij schreef: „naar de mate van het geloof dat God elkeen in het bijzonder heeft toebedeeld”. Nemen we eerst eens dat „toebedelen” onder de loupe. Het lijkt wat saai om uit een (grieks) woordenboek te gaan citeren, maar 't is wel verhelderend.

Het griekse werkwoord *merizó* betekent in eerste instantie: delen, verdelen, toedelen. Denk maar aan een ronde taart die in stukken, in punten wordt gesneden. Het resultaat is *meros*, een zelfstandig naamwoord, dat vanzelfsprekend in eerste instantie betekent: *deel van een gedeeld geheel*; aandeel, portie. In het verlengde daarvan: deel (als plicht of recht) in de zin van rol of taak.

En let nu eens op wat Paulus onmiddellijk op dat „aan elkeen toebedelen” laat volgen. Met in herinnering dat „deel van een gedeeld geheel” als resultaat van Gods „toebedelen”. Ik citeer nu Paulus: „Want, gelijk wij in één lichaam vele leden hebben, en de leden niet alle dezelfde werkzaamheden hebben, zo zijn wij, hoewel velen, één lichaam in Christus, maar ieder afzonderlijk leden van elkaar. Wij hebben nu gaven (! charismata), onderscheiden naar de genade, die ons gegeven (!) is: profetie ... dienen ... onderwijzen ... vermanen ... mededelen ... leiding geven ... barmhartigheid bewijzen ...” (12 : 4-8). De gemeente is één geheel - elk heeft daarin zijn eigen deel, rol, taak.

Toegemeten deel

Toegegeven: Paulus gebruikt dat zelfstandig naamwoord *meros*, deel niet - het zit opgesloten in „toebedelen”. Je zou kunnen zeggen: hij vervangt het door een ander zelfstandig naamwoord: *metron*, maat. Hij heeft het over de maat des geloofs. Nu kan „maat” de betekenis hebben van maatstaf, maar ook het *toegemeten deel* (als resultaat van het weten).

De reden waarom Paulus voor dit woord kiest, kon wel eens in het voorafgaande zijn gelegen. Want pal ervóór schrijft hij: „... ik zeg een ieder onder u: koestert geen gedachten, hoger dan u voegen. Anders gezegd:

in hun denken overschrijden zij de grens, gaan zij buiten de maat. Wie zichzelf meer acht dan de ander, minacht die ander, acht hem minder. Wie bij zichzelf hoogmoedig is, slaat de ander laag aan.

Nu had Paulus de christenen uit de heidenen („ik spreek tot u, heidenen” 11 : 13) al gewaarschuwd voor hoogmoed ten aanzien van Israël. Hij schrijft letterlijk: „denk geen hoge dingen (wees niet hoogmoedig) maar vrees” (11 : 20). Maar de volgende keer (12 : 3) gaat het blijkbaar om de verhoudingen binnen de gemeente. Misschien sloeg degene die leiding gaf (en dus veel verantwoordelijkheid droeg) zichzelf toch wel een tikkeltje hoger aan dan iemand die „maar” diende (12 : 6-8). Misschien ook oogste die eerste bij anderen ook wel mateloze bewondering: „dienen” valt niet zo erg op!

Maat van het geloof

Als het de HERE God is die toebedeelt en de maat bepaalt voor ieder, is er voor niemand reden tot zelfingenomenheid. Bovendien worden de maten en waarden in Gods Koninkrijk heel anders getaxeerd dan in een maatschappij als van toen of van nu. Niet voor niets, dunkt me, typeert Paulus de maat als „maat van het geloof”. In zijn brief vormt „het geloof” het kernbegrip (1 : 16, 17), waarbij het vooral gaat om de tegenstelling: rechtvaardiging door het geloof óf door goede werken. Met „goede werken” zou je jezelf kunnen opwerken tot een hoge positie. Hoe meer goede werken, hoe hoger je plaats op de ladder. 't Zijn je eigen verdiensten als je het ver schopt. Maar bij „geloof” spelen niet eigen verdiensten een rol, maar gaat het over genade-om-niet, verkregen door Christus' verdiensten. In de wereld-van-het-geloof is geen plaats voor eigen verdienste-lijkheid en voortreffelijkheid. In die wereld gelden andere maten en maatstaven dan waarmee wij plegen te rekenen. Luister maar naar Jezus: „... wie onder u groot wil worden, zal uw dienaar zijn, en wie onder u de eerste wil zijn, zal uw slaaf zijn” (Mt. 20 : 20-28; m.n. vers. 25-28).

Het mag vreemd lijken om bij „geloof” te spreken van een „maat”, maar het is niet vreemder dan de maat van de genade (Ef. 4 : 7) waarover Paulus in een soortgelijk betoog schrijft in Ef. 4 : 1-16.

Slechts één niet met mate!

De vrede in de gemeente zou ermee gediend zijn als ieder tevreden was met het hem of haar toegemeten deel, de eigen taak en mogelijkheden. Dat zou meerder- en minderwaardigheidscomplexen voorkomen. Het zou ook de grote verscheidenheid in wat God toebedeelt doen uitkomen. Tegelijk zou de van God gegeven eenheid van de gemeente aan het daglicht komen. Respect voor de Gever en onderling respect van en voor de begiftigden en begaafden. Niemand heeft alle gaven. Op die Ene na, aan wie de Geest niet met mate (Joh. 3 : 34) geschonken is: Jezus - zowel Knecht als Koning der koningen (inclusief alle andere namen die Hij met ere draagt: profeet, hogepriester, apostel, leraar, herder enz.).

Wie verder steeds voor ogen houdt, dat God het is die ieder een eigen deel en functie geeft in het geheel, die beklaagt zich ook niet dat sommige gaven soms in een gemeente ontbreken. Kritiek in deze betekent feitelijk kritiek op de goede Gever!

IN DIT NUMMER

E. R. Postma - „... naar de mate van het geloof”	257
Prof. Dr. A. Troost - Over de waarheid (8)	258
D. W. L. Milo - Taal van minderheden	260
Prof. C. Veenhof - Persschouw	261

A. Troost / Amsterdam

Over de waarheid (8)

Filosofische aantekeningen bij een studierapport

23. Een verschuiving in de gewone ervaring?

Volgens het rapport zou zich „in de gewone ervaring” een verschuiving voordoen, die illustratief is voor de beweerde verandering in „het” waarheidsbegrip. In het voorafgaande hebben wij die beweerde verschuiving in de gewone ervaring van het waarheidsbegrip ontkend. We kijken dus nu met extra belangstelling naar de illustratie die het rapport bij deze bewering geeft. We citeren opnieuw: „Eenvoudiger in te leven zijn de verschuivingen in de gewone ervaring: we beginnen te beseffen dat we minder goed weten hoe de wereld, ook die van het geloof, in elkaar zit dan vroegere geslachten wel dachten” (12). Onzerzijds eerst de vraag: wie zijn die „we”? Is dat soms de generatie die thans de toon aan geeft? Of alleen een progressieve élite daarvan? Meenden in verleden tijden mensen van „de gewone ervaring” precies te weten „hoe de wereld in elkaar zat”? Wat kan zulk een bewering nu toch betekenen? En dan, meenden ze vroeger te weten „hoe de wereld van het geloof in elkaar zat”? Als ik nu ook eens mag proberen te vertolken wat in de gewone ervaring aangaande die zgn. „wereld van het geloof” ervaren en beleden werd door onze gereformeerde voorgelachten, dan zou ik het anders zeggen. Ten eerste spraken men niet over „de wereld” van het geloof. Die term uit de fenomenologische wijsbegeerte kende men niet en de eerste generatie van de „calvinistische filosofen” weigerde bewust en beslist die terminologie over te nemen. Maar die eigenaardige uitdrukking laten we rusten, het gaat niet om wat termen. Maar over het geloof zelf en over wat men geloofde, hadden onze voorgelachten een duidelijke belijdenis die men als regel met vaste geloofszekerheid beleed en beleefde, nl. dat het geloof een geschenk van God was en dat het bestond uit het eenvoudig geloven van God op Zijn Woord. Ook hebben ze met het hart geloofd en met de mond beleden, dat de Waarheid van Gods Woord iets anders en iets oneindig hogers is dan de subjectieve geloofservaringen in het altijd onvolkomen subjectieve geloofsleven. Zij hebben ook ootmoedig beleden dat Gods wegen hoger zijn dan onze wegen en Zijn gedachten hoger dan de onze, zodat zij bepaald niet pretendeerden precies te weten hoe „de wereld” in elkaar zat. Wel moet erkend worden, dat ook vroegere geslachten hun zwakke punten had-

den en helaas hebben sommigen inderdaad wel de indruk gewekt dat men met een catechetisch ontworpen uittreksel uit de dogmatiek in het hoofd „goed gereformeerd” was. Maar, indien uitdrukkelijk daarnaar gevraagd, wilden zij ook altijd weer die indruk ongedaan maken. Want - hoe gebrekkig ook in de formulering soms - men wist wel beter. Men wist heel goed wat de Schrift zegt over ons „kennen ten dele”. De modekreet: „ze wisten het allemaal zo goed” moge inderdaad een korreltje waarheid bevatten, en wellicht leren we tegenwoordig wat meer hoofdzaken en bijzaken te onderscheiden, zonder daarvan een catalogus te kunnen opmaken, toch zijn vele mensen van „de gewone ervaring” in geest en hoofdzaak nog gespaard gebleven voor die beweerde verschuiving in het waarheidsbegrip, gespaard gebleven ook voor die verschuiving in de *houding* tegenover de Waarheid van Gods Woord. Het rapport spreekt nu echter plotseling van een verschuiving in de houding ten opzichte van „de waarheidsvragen”.

24. De waarheidsvragen

Waarop zou het rapport doelen, met deze uitdrukking? Is dat een speciaal soort vragen? Zijn niet alle „vragen” gericht op het leren kennen van waarheid? Noemde het rapport zelf niet het woord waarheid één van de „grondwoorden” die de ondertoon van ons denken vormen en van de manier waarop wij de dingen beleven (9)? Of zouden hier (niet erg consequent) met „de waarheidsvragen” alleen theologische of filosofische problemen zijn bedoeld? Ik weet het gewoon niet, daarom vraag ik maar.

25. Wij en onze voorgelachten: waarheidsverandering of waarheidsverlies?

In paragraaf 4 spreekt het rapport inderdaad meer over de verandering in *onze houding ten opzichte van de waarheid* (of waarheidsvragen, of waarheidsopenbaring) dan over de waarheid of het waarheidsbegrip zelf, zoals was aangekondigd in het opschrift. Maar dat is

pastorale notities

EIGEN MENSEN

Ds H. J. Heijnes kon prachtig schrijven over Noord-Hollandse mensen. Hij had het eens over hun bruiloften en partijen, waarin ze, hoe onkerkelijk ook, graag een geestelijk woordje hoorden en zeiden. Zo had eens een feestredenaar een klucht op rijm, en hij eindigde met de woorden: „Zingt nu met uw aangezicht vers vier van 't honderdst psalmgedicht”.

Dat kon toen. Als je in 1981 aan een zaal vraagt een bepaald psalmvers of een gezang te zingen, dan wordt van alle kanten geroepen: Welke berijming? Welke bundel? De Christenen in Nederland hebben maar twee liederen meer die ze gezamenlijk zingen kunnen (en dan staande), nl. Ere zij God en het Wilhelmus.

Elke kerk, elke secte en elke geestelijke groep heeft een eigen bundel, liefst van „eigen mensen”. Hoewel, de bekende ds A. M. Lindeboom heeft er in z'n boekje over de kinderdoop, de aandacht op gevestigd, dat in de proefbundel van de vrijgemaakte kerken 64 psalmen van de hand zijn van mensen die zich

in de jaren zestig niet vrijgemaakt hebben en dat terwijl men in vrijgemaakte kring over zulke lieden in den regel zeer negatief deed. Men staat daar kennelijk open ook voor anderen dan de „eigen mensen”.

Althans, dat denkt ds Lindeboom. Ik las onlangs nog weer een betoog, dat de oude vertaling en de oude berijming beter zijn dan al het nieuwe, omdat betrouwbare en vrome mensen dat oude werk geleverd hebben. Kom nou. De bekendste psalmen in de berijming van 1773 zijn van N. S. v. Winter, die ook fabels dichtte, in deze verheven sfeer: „Matijs die vrij wat droog van lever, ze doorgaans nathield met genever...” en wat daar verder volgt.

Van mij mag hij. Maar laat men dan niet met verhalen komen over de vrome levensstijl der ouden. Tussen haakjes, die beginregels van de fabel heb ik uit „Het Orgel” januari 1980, een artikel van Christiaan Verburg.

Op de landelijke vergadering van Breukelen is gesproken over een eigen gezangboek en dan met werk ook van „eigen mensen”. Van mij hoeft het niet. Mevr. IJskes-Kooger wordt voorgelezen in elke vergadering van de Herv. vrouwenvereniging en je vindt haar wekelijks in de Chr. Geref. kerkbode. Als het vers maar spreekt van het geloof, dan maakt het niet uit, of 't van eigen mensen is of niet.

A. H. Algra, Sliedrecht

slechts een logische oneffenheid, waaraan we nu voorbijgaan. Ernstiger is een heel nare caricatuur die we nu voorgeschoteld krijgen. Het rapport zegt niet ronduit, maar suggereert dat „vroegere geslachten” hun geloof op een afschuwelijk wettische en rationalistische wijze beleefden, *waartegenover* dan onze hedendaagse „eerlijke en echte houding ten opzichte van de waarheidsvragen” zou staan. Laatstgenoemde zou dan ook (voor anderen) „meer overtuigend” zijn, omdat „wij” het ook allemaal niet meer zo goed en zo zeker weten. Bij ongelovigen, bij twijfelaars, bij aarzelanden, die onderweg zijn hetzij van ongelof naar geloof, hetzij van geloof naar ongelof, kunnen „wij” nu meer overtuigend overkomen, nu wij het zelf ook niet meer zo zien zitten, nu wij (ik citeer) „beginnen te beseffen dat we minder goed weten hoe de wereld... van het geloof, in elkaar zit, dan vroegere geslachten wel dachten”.

Mijns inziens klinken hierin de tonen door van het wijd verbreide hedendaagse scepticisme, als late vrucht van de filosofie van Nietzsche en van de existentialistische theologieën met hun „Entscheidungsprogramm”.

Zeker, er waren evenals in het heden, ook in het nabije en verre verleden altijd christenen - en vooral theologen, denk ik - die meer

leefden bij wat het rapport noemt „een zeer gesloten, onpersoonlijk overzicht van wat men voor waar moet houden”, in plaats van bij het levende Woord van de levende God. Telkens wanneer God „zijn dorsvloer doorzuivert” waait er dan ook veel kaf met de wind van de tijd mee. Zij zullen er ook in onze tijd zijn, in alle kerken, groeperingen en modaliteiten, bij fundamentalisten en bij de mensen van het abstracte uit- en aftreksel van de Bijbel dat alleen vertelt over het heil als de „bevrijding van armen en verdrukten”.

Evenwel, wanneer een groep theologen en een synode in dit rapport pretendeert tot de gemeente te spreken, dan vind ik het volstrekt onverantwoord met deze caricatuur onze „vroegere geslachten” in beeld te brengen. Ik zou dan ook deze waarheidsvraag willen stellen: *is het wel waar* dat „vroegere geslachten” ten onrechte verzekerd waren van de vaste betrouwbaarheid van God en van Zijn Woord? Ook deze waarheidsvraag: *is het wel eerlijk* om te suggereren dat men „vroeger” zich slaafs boog onder een ijzeren wet die een „zeer gesloten, onpersoonlijk overzicht van wat men voor waar moet houden” ons voorhiel? ALS de theologen die dit schrijven, en die ook al niet meer zo piepjong zijn, werkelijk in die geest zijn opgevoed, dan hebben ze nooit een echte gereformeer-

de opvoeding gehad, al dachten ze misschien dat hun opvoeders „geheid gereformeerd” waren. Of, ALS ze, achterom kijkende, hun voor- geslachten zó ervaren, dan hebben ze niets wezenlijks verstaan van de geloofservaring van die „vroegere geslachten”.

WIJ, zegt het rapport, beginnen te beseffen dat we minder goed weten hoe de wereld van het geloof in elkaar zit, dan vroegere geslachten wel dachten. Dat wordt niet met schaamte gezegd, maar met trots. Wel getemperde trots, want wij *beginnen* dat pas te beseffen. Er staat ons nog heel wat te wachten. De schrijver(s) van deze regels denken misschien wel bij zichzelf dat er nog veel meer overhoop moet, we moeten het nog veel minder goed weten dan „vroeger”, want we *beginnen* pas. Onze „vroegere geslachten” waren zo onnozel dat ze *dachten* „het” allemaal goed te weten. „Wij” beginnen al wijzer te worden en in de toekomst hopen wij nog veel wijzer te worden, misschien wel zo wijs als Socrates, van wie men beweert dat hij meende niets te weten.

Het is te vrezen, dat het rapport niet slechts redeneert vanuit een theoretische veranderd waarheidsbegrip, maar vanuit praktisch *waarheidsverlies*. Men is wat kwijt geraakt en men wil het weten ook. De vastheid en zekerheid van het geloof is verwisseld voor de vaste verzekerdheid dat „WIJ” met onze open en eerlijke *onzekerheid* aangaande de „wereld van het geloof” hoger ontwikkeld zijn dan vroegere geslachten, die de nieuwe ontwikkelingen van het waarheidsbegrip nog niet konden meemaken.

26. Objectief en subjectief inéén

Nu volgt een poging van het rapport om de beweerde nieuwere betekenis van „waarheid” te schetsen. Eerst horen we hoe wij dat nieuwe waarheidsbegrip *niet* moeten opvatten: „Waarheid is niet zomaar iets buiten de mens, ook niet alleen maar een inspanning van de mens en evenmin een optelsom van beide”. Ook de laatste zin van deze paragraaf 5 geeft voor alle duidelijkheid nogmaals aan hoe het niet is: „het gaat dus niet om een waarheid (objectief) die vervolgens toegeëigend moet worden (subjectief), maar om beide inéén” (13). We zullen het goed onthouden.

Maar hoe is dat nieuwere waarheidsbegrip dan wel? Tegenover de in paragraaf 2 besproken zgn. objectieve waarheid (bedoeld is kennelijk de objectivistische waarheidsopvatting) en tegenover de in par. 3 besproken zgn. subjectieve waarheid (bedoeld is de subjectivistische opvatting van wat waarheid is), wordt nu in par. 5 gesteld dat objectief en subjectief inéén gedacht moet worden.

Ik laat nu de overigens niet onbelangrijke vraag maar rusten of het wel juist is om te stellen (met de eerste zin van par. 5 in het rapport)

dat „achter” de geschetste veranderingen (zie ons vorige punt) deze nieuwere wijsgerige opvatting van het waarheidsbegrip schuilt. Ik denk dat het eerder andersom is. Verandering in theoretisch waarheidsbegrip volgt m.i. de praktijk der waarheidsbeleving: waarheidsverlies in de *praktijk* wordt gevolgd door, goedgepraat en gerechtvaardigd, door verandering van filosofische waarheidstheorieën. Maar dat nu daargelaten.

Met twee titels van twee paragrafen wordt nu in het rapport getracht een positieve voorstelling te geven van wat het „nieuwere waarheidsbegrip” van de moderne wijsbegeerte inhoudt. Het eerste is: objectief en subjectief inéén. Om duidelijk te maken wat daarmee bedoeld is, volgt een beeldspraak die ik nu letterlijk citeer:

„Het is (bedoeld zal zijn: waarheid is . . . A. T.) de schat in de akker en het graven en het vinden inéén, anders gezegd: juist in en met het subjectieve aspect komt het objectieve beter aan het licht”.

Wanneer we dit beeld in het verband lezen van de beide paragrafen die ons willen leren wat het nieuwere waarheidsbegrip is, dan wil het niets anders zeggen dan dat waarheid altijd iets is wat in een kernrelatie aan de orde is. Maar dat is niets nieuws. Heeft dan de berg een muis gebaard? Eensdeels wel - we zeiden al in punt 8 (ons tweede artikel in deze reeks) dat waarheid altijd relationeel is. Maar het rapport verstaat onder „relationeel” wel iets heel bijzonders. We zullen nog heel wat kanttekeningen moeten maken bij die twee typering van het „nieuwere waarheidsbegrip”. We moeten echter in deze reeks een pauze inlassen van twee weken.

(wordt D.V. 9 oktober vervolgd)

Het ingezonden stuk in Opbouw van 21 augustus 1981 over „de mondige gemeente” van br J. W. Bonker (B) lijkt mij terminologisch en ook inhoudelijk hier en daar nogal zwak en aanvechtbaar. Niettemin brengt ons het antwoord van Ds G. Janssen nauwelijks verder. Het *wijst* terecht, maar *brengt* niet terecht.

Toegegeven: in de levenspraktijk en in de strijd der geesten ontstaat als vanzelf een apparaat van termen, die niet rechtstreeks aan de bijbel zijn ontleend. Maar heeft B. ongelijk, als hij deze aanmaak met groot vertrouwen bekijkt? Moet hij daarom meteen bij de secte worden ingedeeld en de anderen „IN de kerk” (sic) gesitueerd?

Het is zeer de vraag of „de Schriftgegevens” - ook een aanvechtbare term - in de niet-oorspronkelijke termen ondergebracht, bij het licht van de Schrift inderdaad hun Goddelijke bedoeling bewaren. J. zegt, dat deze niet-rechtstreeks-bijbelse termen nodig zijn in de bestrijding van „moderne democratische ideeën”. Heeft B. ongelijk, als hij - hij spreekt van een twee-klassenleer - vreest, dat hiermee aristocratische ideeën worden geïntroduceerd van een clerus boven de mondige gemeente? En dat deze introductie veelal haar oorsprong vindt in het theologische begrippenmateriaal?

De directe wandel naar het Evangelie, het praktische leven als mondige gemeente wordt juist door dit begrippenmateriaal bemoeilijkt en verduisterd.

J. meent, wat erg naïef, blijkens zijn slottirade, dat een „theoloog” dit complex zonder meer aflegt, b.v. bij zijn emeritaat, of naast zijn vrouw zittend onder de preek. Zou dat waar zijn?

Integendeel, het drukt als een last op ons aller geloofsleven. Wie daartegen niet met ernst de strijd aanbindt, laat zijn hart erdoor overwoeren en gaat het dienen als een wet. Waaraan hij uiteraard ook zijn naaste zoekt te onderwerpen.

Hoe gemakkelijk zulk een twee-klassenleer uit de Schrift wordt gedestilleerd, moge blijken uit hetgeen J. leest in 1 Cor. 3 : 9, waar hij een duidelijke tegenstelling forceert tussen de apostelen en de gemeente:

„Daarbij geldt voor de ambtsdragers de zo verantwoordelijk stellende uitspraak van de apostel:

„Gods medearbeiders zijn wij” en voor de gemeente het heerlijke woord van dezelfde „Gods akkerwerk, Gods bouwwerk zijt gij”.

Maar deze traditionele cadans bij de voorlezing van genoemde tekst doet onrecht aan de griekse tekst en aan het wezenlijk verband. Het gaat daar niet om een contrast van apostelen en gemeente, dat de Corinthiërs zo graag willen veronderstellen om hun voorkeursapostel als hun leidsman uit te roepen. Paulus bedoelt juist tegenover die persoonsverheerlijking bóven de gemeente, zichzelf en zijn medewerkers ónder Gód te schikken, met de gemeente sámen. Wij en gij hében geen accent, evenmin als mede-. Er staat: „Van Gód zijn we helpers; van Gód zijt ge akker, van Gód bouwwerk”.

De levende, mondige gemeente is een organische gemeenschap, een wonder van Christus.

Theoretisch geknutsel kan dat leven en die mondigheid alleen maar afbreuk doen.

Niet voor niets heeft Christus telkenmale gewaarschuwd voor de zuurdesem der Farizeeën.

Bilthoven, 24 aug. 1981

B. J. Buwalda

Antwoord aan Drs. Buwalda

Voordat br. Bonker zelf nog iets kon opmerken tot nadere verdediging van zijn „Ingezonden” heeft br. Buwalda de pen opgenomen om hem bij te staan. Blijkens de eerste regel acht hij dit wel nodig. Ik voor mij vind dit niet bijster elegant, maar laat dit nu maar voor wat het is, niet zonder er op te wijzen dat br. Buwalda hiertoe komt omdat hij in het „Ingezonden” van de heer Bonker blijkbaar aanrakingspunten vindt met zijn eigen beschouwingswijze in het algemeen. Want het gaat hier in wezen niet slechts om één bepaalde zaak - in casu de mondigheid van de gemeente en de plaats van de ambtsdragers daarbij - maar om heel de manier, waarop wij de Schrift benaderen en menen vanuit haar te kunnen en te moeten spreken. En daarbij gaat het om vragen als: Wat is theologie, wat is haar recht enz. Terecht valt er bezwaar in te brengen tegen verwetenschappelijking van de theologie en wellicht zelfs tegen de term: de wetenschap van de theologie, in elk geval tegen een theologisch bedrijf, waarin de theologie een zelfstandig bestaan gaat leiden naast de Heilige Schrift en opereert met begrippen, stellingen en systeemvorming, die hun bron vinden meer in het menselijke denken dan in de Schrift zelf, die trouwens elke systeemvorming ver te boven gaat en daarom ook niet toelaat. Maar deze misvorming van de theologie sluit het gelovig theologisch bezigzijn met de Heilige Schrift in algehele onderwerping aan haar gezag en inhoud daarom nog niet uit.

Als ik het wel zie, vindt het „Ingezonden” zowel van de heer Bonker als van drs. Buwalda zijn achtergronden in de afwijzing van in elk geval de eerste, af te wijzen, vorm van theologiseren, maar de kernvraag is of daarmee mijn artikelen terecht worden gekwalificeerd en gecritiseerd. Ik meen dat dit niet het geval is en dat vooral drs. Buwalda hier spoken ziet. Wat voor theologisch begrippenmateriaal heb ik dan toch wel gehanteerd? Ben ik om maar iets te noemen uitgegaan van een bepaald „begrip” van mondigheid, van het ambt, van ambtsdienst en dergelijke? Het tegendeel is het geval. Ik heb nagegaan wat de Bijbel zelf zegt over de mondigheid van de gemeente, een bijbelse term overigens, en heb daarnaast als in het voorbijgaan enkele opmerkingen gemaakt over de taak van de ambtsdragers, zoals de Schrift zelf daarover spreekt. Als dat „theoretisch geknutsel” is, dan kan heel de Institutie van Calvijn ook zo genoemd worden en ook de Confessie van de kerk zelf, want ook daarin vinden we de leer der kerk uit heel de Schrift samen gelezen. Dit wat de achtergrond betreft van Drs. Buwalda's „Ingezonden”.

Hij heeft daarnaast bezwaar tegen de inhoud van wat ik schreef: ik zou een twee-klassenleer distilleren uit de Schrift: ambtsdragers enerzijds en gemeente anderzijds. De lezer oordele zelf! Drs. Buwalda vervalt hier zelf tot het in systeem brengen van wat de Schrift ons leert: De ambtsdragers

D. W. L. Milo / Dalmally

TAAL VAN MINDERHEDEN

Wie wel eens door Friesland reist kent de tweetaligheid in één land. Geen plaatsje zo klein, geen straatje zo smal, of de naam wordt in het Nederlands en in het Fries aangegeven; al zou die in beide talen gelijk luiden! Deze geprononceerde tweetaligheid duidt op een onverzettelijke minderheid, die haar recht geëerbiedigd wenst te zien. Een soortgelijke spanning treft u in België, waar hier het Nederlands - daar het Frans overheerst en waar het gebruik van een plaatselijk ongewenste taal tot handtastelijkheden kan leiden. Nog sterker spreekt de tweetaligheid in de republiek van Zuidafrika, waar op sommige plaatsen slechts Nederlands verstaan en het Engels geminacht wordt; waar in andere streken beschaafde mensen slechts Engels wensden te verstaan en het Nederlands aan anderen overlaten. En het sterkst spreekt wel Zwitserland, dat - buiten het Schweizerdütsch - geen nationale taal kent; waar men zich van het Frans, het Duits en het Italiaans bedient van de aangrenzende landen; waar men echter in Graubünden ook retro-romaans spreekt, taal uit het grijs verleden, dat nog geen latijn kende.

Zo zitten wij in Schotland met de spanning tussen Gaelic (dat is Schots-Keltisch) en het Engels (vaak in Schots dialect gesproken). Op de Buiten-Hebriden wonen nog altijd families, waar de kinderen pas op hun twaalfde jaar Engels moeten leren, wanneer ze naar een kostschool op het mainland gaan. En op de middelbare scholen, waar naast het Engels een vreemde taal moet worden gestudeerd, geldt het Gaelic evenzeer als een „vreemde” taal. De bevolkingsgroep, die nog uitsluitend Gaelic wenst te spreken, is heel wat kleiner dan de Friese taalgroep. Zelfs wordt het Gaelic meer

bestudeerd door mensen, die daarin een sleutel tot een deel van het nationaal-culturele verleden zien, dan door autochtone bevolking. Hetgeen het Gaelic van communicatiemiddel tot culturele abnormaliteit zou devalueren.

Een meisje uit de derde klas High School schreef een opstel over „Is er aanleiding om een minderhedentaal, bijvoorbeeld Gaelic, in stand te houden?” Wij hebben het opstel voor u vertaald en geven het weer, omdat het breder terrein beslaat dan Schotland alleen.

— * —

„Is er aanleiding om een minderhedentaal, bijvoorbeeld Gaelic, te handhaven? Het is nogal dom deze vraag te stellen, eer de argumenten voor en tegen zijn aangevoerd. Zeker, het is in niemands macht een taal op te roepen of overeind te houden, met welke middelen ook. Het handhaven of prijsgeven van een taal ligt hoofdzakelijk aan het gedrag van de gebruikers. Daarom kunnen geen buitenstaanders een beslissing nemen, al kunnen zij indirect de keus beïnvloeden. Met dit uitgangspunt voor ogen stelde ik de volgende overwegingen op. Ik gebruik het Schotse Gaelic als voorbeeld. Zelf ben ik een leerling, die Gaelic als taalvak koos, maar zonder sterke binding aan die taal van familiewege.

Laat me eerst vragen: wat zou er eigenlijk gebeuren, wanneer het Gaelic zou uitsterven, volledig als levende bruikbare taal in Schotland zou in onbruik geraken? Ik vraag me af, wat er bij vandaag vergeleken zou veranderen. Als u het feit beschouwt, dat vandaag ruim 1½ % van de Schotse bevolking nog alleen Gaelic spreekt en dat het aantal schoolkinderen, die het Gaelic als eerste taal leerden, tussen ½ en 1 % of laten we zeggen op die 1½ % ligt, dan kunt u er van op aan, dat als deze cijfers tot nul dalen, de traditioneel Gaelic sprekende delen van Schotland er niet veel minder van worden. Natuurlijk, het Gaelic zou blijven bestaan als wetenschappelijk verschijnsel, ongeveer als Latijn en Grieks, en zo zou het nooit verloren gaan. Trouwens voor veel leerlingen van mijn leeftijd is Gaelic al op een lijn met Latijn en Grieks; onnodig voor een goede opleiding.

worden uit de gemeente gekozen en blijven tot haar behoren en hebben daarnaast o.m. een taak in de gemeente, in 't leiden en weiden van de gemeente. Moeten we dat in 'systeem' zoeken te brengen b.v. door het niet aan de Bijbel ontleende(!) begrip van 'organische gemeenschap' of moeten we deze twee dingen rustig naast elkaar laten staan, omdat de Schrift zo spreekt? En zo het wonder van Christus eerbiedigen?

In mijn derde artikel schreef ik tot slot dat voor de ambtsdragers geldt de zo verantwoordelijk stellende uitspraak van de apostel: Gods medewerkers zijn wij en voor de gemeente het heerlijke woord van dezelfde apostel: Gods akker, Gods bouwwerk zijt gij. Ik citeerde hierbij 1 Cor. 3:9 letterlijk. En dit zou dan zijn het distilleren van de afgewezen tweelassenleer uit de Schrift! Nu gaf ik geen exegese als zodanig van deze tekst en ik ga geheel met die van drs. Buwalda accoord. Maar het is zonder meer duidelijk dat de apostel hier wel de ambtsdragers en de gemeente onderscheidt, wat iets anders is dan ze van elkaar te scheiden. En dat hij deze tekst schrijft ter afsluiting van het voorgaande: het afwijzen van de persoonsverheerlijking van de ambtsdragers, ik zou liever zeggen boven elkáár dan boven de gemeente, neemt niet weg dat hij hem ook schrijft ter inleiding op wat volgt: het wijzen op de verantwoordelijkheid van de ambtsdragers (vers 10 v.v.) en om de heerlijkheid van de gemeente

als Gods werk nader in het licht te stellen. Grosheide wijst hierop verschillende keren in zijn grote commentaar.

Het is blijkbaar vaak moeilijk om elkaar recht te beoordelen. Drs. B. schrijft dat ik wat erg naïef (!) meen dat een theoloog zijn 'begrippencomplex' zonder meer aflegt bv. bij zijn emeritaat of naast zijn vrouw zittend onder de preek. En hij kwalificeert dit als mijn 'slottirade'. Maar ik schreef dit in antwoord op de beschuldiging van br. Bonker dat ik met de aanhaling van 1 Cor. 3:9 mijzelf en eventueel de ouderlingen tot apostel(en) zou promoveren. Ik wees uit het verband aan dat dit woord van Paulus terecht kan toegepast worden op de ambtsdragers in de loop der eeuwen en dat ik daarbij als emeritus juist niet dacht aan mijzelf maar dat ik me als gewoon gemeentelid in Nijverdal blij en dankbaar schaar onder de ambtelijke leiding van de ouderlingen en de prediking van ds. Bax, zodat ik de woorden Gods akker, Gods bouwwerk met dankbaarheid ook aan mijzelf dacht. Wat br. Buwalda hiervan maakt, lijkt eenvoudig nergens op.

Voor wat mij betreft kan hiermee de discussie gesloten worden. Een en andermaal heb ik mijn bedoelingen getracht te verduidelijken tegen mistekening. Mijn artikelen mogen verder voor zichzelf spreken.

Nijverdal

G. Janssen

„Wir Kinder von Bahnhof Zoo”

(denkend aan Christiane F.
- 13 jaar en verslaafd aan heroïne -
en haar vrienden van Bahnhof Zoo, Berlijn)

Je was geroepen om in vrijheid te reizen
naar een wereld, gaaf en gezond,
je was bedoeld om het leven te prijzen
als een nieuw mens met een nieuwe mond.

Om van mensen en dingen vriend te zijn,
om als kind naast je God te gaan,
om van anderen te kennen de nood en de pijn,
om het kwaad in jezelf te weerstaan.

Maar nauwelijks was je op reis gegaan
of je trein liep vast op dood spoor:
Bahnhof Zoo, station „nergens” - dáár kwam je aan,
en in 't land van de dood leef je door.

En nu ben je verslaafd en je gaat op roof
en verkrampt en versteend zit je neer,
voor ieder te koop, voor helpers doof,
tegen dealers geen enkel verweer.

Zo leven er kinderen in Berlijn,
vereenzaamd, verloederd en grauw,
zo sterven er kinderen in de woestijn
van de steden, in wanhoop en rouw.

En de engelen huilen en de hemel heeft pijn,
om de bloemen voortijdig vergaan,
om de aarde die geen woonplaats kon zijn,
om de bloemen voortijdig vergaan.

O God, geef nog mensen van liefde en kracht,
bereid om de stad in te gaan,
om het ieder te zeggen: God waakt nog en wacht
op hen die niet mogen vergaan.

C. v. Baardewijk

Het klinkt onwaarschijnlijk dat Gaelic zou winnen, waar Latijn en Grieks verloren. Latijn was de taal van het grote Romeinse rijk - toch stierf het in de loop der tijden. Grieks was de taal van een groot land, rijk aan filosofen - toch stierf het evenzeer. Waarom zou Gaelic dan overeind blijven in deze tijd, slechts een tweede taal, gebruikt door een klein deel van een betrekkelijk kleine natie? Nog duidelijker: ik vraag me af of het juist zou zijn deze taal overeind te houden, die aan zijn doodssrijd bezig schijnt te zijn. Zou het niet beter zijn de geschiedenis maar zijn gang te laten gaan? Ik geloof van wel. Los van dat aspect van herleving geloof ik niet, dat een reddingsactie van het Gaelic werkelijk bevredigend resultaat zou opleveren. Altijd zouden buitenlandse beschermende invloeden aanwijsbaar blijven - en dat is tegen de beginselen van de schone Schotse taal!

Dat alles pleit voor het argument, dat er geen mogelijkheid bestaat een minderhedaantal kunstmatig in het leven te houden. Er zou een kreupele taal overblijven, wanneer het Gaelic zich van het doodbed zou verheffen en alsnog herstellen; herstellen door gebruikt te worden onder eigen volk. En hoewel dit niet voor de hand ligt - gezien de ervaring met andere talen en culturen - geloof ik dat er toch waardevolle punten van overweging overblijven.

Daar is natuurlijk de mogelijkheid het Gaelic als schoolvak te behouden, ook op de universiteit, al was dat slechts omdat er echt niets tegen is. Zo iets zou wel goed zijn, want het zou het boek van de Schotse cultuur en erfenis openhouden voor ieder, die de moeite zou nemen het te lezen. Gaelic is een schone en plezierige taal en het zou totaal zinloos zijn zo iets prijs te geven. Het beste deel van het Gaelic, de poëtische taal, is het merendeel van de Gaelic sprekers al kwijt en dat is jammer.

Bij deze opsomming had ik misschien de woorden „sterven” en „dood” niet moeten gebruiken als ik over Gaelic spreek - omdat deze taal *altijd* zal blijven leven in Schotland. Alleen al vanwege de plaatsnamen en de persoonsnamen, al zijn deze bezig hun eigenlijke zin te verliezen. Al zou dit het enige argument zijn tegen de oppositie, het Gaelic zal nimmer sterven in de eigenlijke zin van het woord. Omdat het, gebruikt of niet,

het eigendom is van de Schotse Hooglanden, erfelijk eigendom van elke Hooglander!

Dus. Al is er geen reden het Gaelic in het leven te houden, er is zeker geen reden het ter dood te veroordelen. Kleine blauwe insignes, die trots Tha Gaidhlig Beo blijven spreken, zullen de waarheid hiervan nog lange tijd aantonen”.

— * —

Tha Gaidhlig Beo, houdt het Gaelic in leven. (Herkent u het woord bio = leven?). Wij zijn er een beetje trots op, u dit stukje jeugd-proza voor te kunnen leggen. Een Fries had het nauwelijks kunnen verbeteren, indien al. Want het zijn gedachten van een 15/16-jarige in een land, waarin de vrouw driemaal moet nadenken, voor ze een mond open doet. En hoewel dit meisje geen familiale binding aan het Gaelic heeft, het slechts als „vreemde taal” bestudeert, kan ze zich zo zeer distancieren, dat ze het voor en tegen objectief benadert. Pas aan het slot geeft haar vrouwelijk gevoel, de liefde tot de gekozen studietaal, de doorslag. Ze gelooft in de taal, ze hoopt op de taal, ze heeft de taal lief. En daarin is ze bovennationaal, vertegenwoordigt ze alle sprekers van minderheidstalen in de wereld.

Een enkele zin van de kleine Moira Cameron roept een herinnering bij me op aan een Londons arts, die hier gewoond heeft. Hij vroeg me, hoe ik mijn dag indeelde, nu ik gepensioneerd ben. Ik gaf hem een schets van mijn dag- en weektaak, waaronder enige van het Gaelic. „Weet uw vrouw dat?” vroeg hij. Ik antwoordde dat mijn vrouw dezelfde belangstelling voor het Gaelic heeft. „Waarom toch in hemelsnaam?” vroeg hij wanhopig - „wat moet een beschaafd mens nu met zo’n barbaretaal?” Ik verweerde me met: „ik zie in die taal de sleutel tot een cultuur en historie, die de moeite van het bestuderen alleszins waard zijn”. Hij ging op een ander onderwerp over, vissen of jagen of zo iets. Bij het afscheid zei hij plotseling: „geeft u mijn groeten alstublieft aan mevrouw en zeg haar, dat ze nooit Gaelic moet leren”.

De arts zit weer in London. Hij kon zich hier niet handhaven.

KERNENERGIE

We horen elke dag wel iets over *kern-energie*. Je hoeft alleen maar „Dode-waard” te noemen en je wordt er hardhandig mee geconfronteerd. De anti-kernenergie-meute is fanatiek bezig om „Dodewaard” weg te krijgen. De anti-kernbeweging is vermoedelijk het felst in Nederland. Dat geldt trouwens van alle zogenaamde „redesbewegingen”. De anti-kern-activisten hebben de „brede maatschappelijke discussie” over kern-energie, waar de regering over sprak, niet nodig. Dat station zijn ze al voorbij. Zij weten het.

Ik wil wel eerlijk bekennen dat ik het niet weet. Om te weten moet je de zaak grondig kennen. En mensen die het weten zijn er maar weinig, zeggen insiders.

Het is wel interessant na te gaan hoe de zaak in het buitenland er voor staat. Ik kan daarover enige gegevens doorgeven.

Ik begin met iets te zeggen over de stand van zaken in de Sovjet-Unie. Dat doe ik vooral omdat in ons land communisten wel de felste anti-kern-activisten zijn.

Welnu, in het „Informatie-bulletin” dat de Sovjet-ambassade in Nederland uitgeeft, stond onlangs dat in Rusland reeds twintig kern-energie-centrales in werking zijn en dat er binnenkort nog acht en twintig bijkomen. Van een actie daartegen is in Rusland geen sprake!

Zoals men vermoedelijk wel weet is de „Comecon” een organisatie voor economische samenwerking tussen de Oostblok-landen. Hoe het daar staat, verneemt men uit het volgende persbericht:

Wat de energievoorziening betreft heeft de Comecon haar hoop geheel op de kernenergie gevestigd. Op het ogenblik staan er in het Oostblok kerncentrales met een gezamenlijk vermogen van 13.000 megawatt. Dat moet in 1990 150.000 Mw zijn. Als dat lukt, neemt het aandeel van de kernenergie in de energievoorziening toe van 4 tot 25 %.

In het volgende persbericht worden we geïnformeerd over de wereldcapaciteit aan kernenergie.

De wereldcapaciteit aan kernenergie is verleden jaar met ongeveer 11 % toegenomen. Dat is voornamelijk te danken aan een toeneming van de capaciteit in Frankrijk, Zweden en de Sovjet-Unie. Dit schrijft het Internationale Bureau voor Kernenergie (IAEA) te Wenen in zijn jaarverslag over 1980. Kernenergie voorzorg verleden jaar in ongeveer 8 % van het

wereldenergieverbruik. Het IAEA verwacht dat kernenergie in 1985 11 % van het energieverbruik voor haar rekening zal nemen en in 1990 13 %. Eind verleden jaar waren er op de wereld 253 kernreactoren in gebruik, 230 in aanbouw en 118 in bestelling.

Op een ministersconferentie van de geïndustrialiseerde landen werd de leus aangeheven „stimuleer de kern-energie”. We horen dat in het volgende bericht:

Kernenergie moet in veel landen de behoefte aan olie verminderen. Dat staat in een aanbeveling van de ministers voor energiezaken van de 21 geïndustrialiseerde landen in Parijs, bijeen op een vergadering van het internationale energie-agentschap. Voor Nederland was er minister Van Aardenne van economische zaken.

De Nederlandse bewindsman heeft er op gewezen, dat in Nederland eerst de brede maatschappelijke discussie over kernenergie achter de rug moet zijn voordat de regering zich erover kan uitspreken. In de Skandinavische landen ligt de zaak anders: Zweden - dat nu 30 % van zijn behoefte haalt uit kernenergie - wil zijn nucleaire installaties na 2010 afbouwen. Noorwegen heeft genoeg energie uit waterkracht.

De reden voor meer aandacht voor kernenergie is het meer onafhankelijk worden van olie. Van Aardenne: „We moeten niet weer dezelfde fout maken

als in 1977—1978”. Toen dacht iedereen, dat de ergste crisis over was en ging men weer over op geïmporteerde olie.

Mensen die het weten kunnen, betogen dat de actie tegen de kernenergie rampzalig kan zijn. Men hore:

De gevoelens tegen kernenergie in het westen kunnen rampzalige gevolgen hebben voor de toekomstige energievoorziening van de hele wereld. Met deze waarschuwing opende directeur-generaal Sigvard Eklund enige tijd geleden de jaarvergadering van het Internationaal bureau voor atoom-energie (IAEA) van de Verenigde Naties.

Atoomenergie is in het geïndustrialiseerde westen de zondebok geworden, betoogde Eklund, voor mensen die ontgoocheld zijn geraakt door de vooruitgang der wetenschap en haar als een kracht ten kwade zien. „Er wordt erg weinig nagedacht over de middelen die beschikbaar moeten komen om de levensstandaard in de ontwikkelde landen te handhaven, om nog maar niet te praten over wat er nodig is om de levensstandaard in de ontwikkelingslanden te verhogen”, aldus de Zweed.

Anti-nucleaire groepen hadden in het westen invloed kunnen winnen omdat de gevolgen van vertraging of stilstand in kernenergieprogramma's niet onmiddellijk gevoeld werden. De schade zou een jaar of tien later blij-

(vervolg op pag. 262)

ken, wanneer elektriciteitsbedrijven of regeringen de schuld zouden krijgen. Eklund bestreed het „verwarde verband” dat mensen leggen tussen vreedzaam gebruik van kernenergie en atoomwapens. Nog nooit heeft een land kernwapens ontwikkeld door een energiecentrale te bouwen, zei Eklund, en kerncentrales hadden bewezen dat zij het milieu veel minder schaadden dan kolen- of oliecentrales. Hij begreep de bezorgdheid over de mogelijke gevaren van kernenergie, maar sprak zijn vertrouwen uit in nieuwe maatregelen om de risico's tot een minimum terug te brengen.

Tenslotte wil ik doorgeven wat Andrej Sacharov ten aanzien van kernenergie zei. Sacharov publiceerde dat in een artikel in de New York Times. Zoals men weet is Sacharov één van de grootste atoomgeleerden van onze tijd. Hij is de „Vader” van de waterstofbom, bezitter van de Nobelprijs voor de vrede en wel de belangrijkste dissident in de Sovjet-Unie. Een tijd geleden werd hij uit Moskou verbannen naar een ontoegankelijke provincie en werden zijn belangrijke correspondentie en papieren gestolen. Sacharov verklaarde dat het de Sovjet Unie was die als eerste een begin maakte met de modernisering van haar op West-Europa gerichte atoomraketten, vóórdat de Nato het besluit nam om haar eigen kernmacht in West-Europa te moderniseren.

Hij is van oordeel dat de onderhandelingen over wederzijdse wapenvermindering alleen gevoerd kunnen worden op basis van gelijkwaardigheid. De westelijke landen moeten alles in het werk stellen om de gelijkwaardigheid te behouden of in een aantal gevallen weer te herkrijgen, willen zij niet het slachtoffer worden van Russische chantage en demagogie zoals tegen de Amerikaanse het geval was.

Sacharov waarschuwt het Westen niet afhankelijk te blijven van de olie. De leiders van het Kremlin onderkennen deze zwakte maar al te goed. Daarom kan het Westen zich niet permitteren om „nee” te zeggen tegen de atoomenergie. „Bezorgdheid om veiligheid en milieugevaren hebben niets te maken met de vraag of kerncentrales al dan niet gebouwd worden”.

Sacharov waarschuwt verder voor de „onzichtbare” operaties van Sovjet-zijde „omdat mensen geneigd zijn om dingen niet te zien, als het niet direct voor hun ogen gebeurt”.

Dit zijn enkele feitelijke gegevens over de kernenergie en de kerncentrales.

Men moet ze maar eens vergelijken met de kreten van de anti-kernfanaten! Een paar jaar geleden heeft de atoomgeleerde dr. Van der Leun een paar heldere artikelen over kernenergie geschreven in „Verkenning”, het jeugdblad van onze jongens en meisjes. Ik hoop dat hij nog eens de pen opneemt om zijn bijdrage te leveren in de „algemene maatschappelijke discussie” over de kernenergie.

C. V.

kerknieuws

Beroepen: Ede - ds. W. J. v. d. Linde te Heerenveen.

Langeslag-Heino - Scriba: A. de Jong, Kruzebrink 112, 8141 WG Heino.

Beroepbaar:

Kandidaat J. Smit, Dr. Hermansstr. 13 te Driebergen.

Bezoekreis NATO-gebied te West-Duitsland

COGMA in samenwerking met de commissie „Militairen Buitenland” der Chr. Geref. Kerken, hoopt deze reis te houden D.V. van vrijdag 2 t/m woensdag 7 oktober a.s.

De meereizende predikant Ds. W. H. Louwerse, Ned. Geref. predikant te Langerak (Z.H.), hoopt D.V. zondag 4 oktober 1981 voor te gaan in een dienst des woords op de basis van de Koninklijke Luchtmacht te Stolzenau a/d Weser te West-Duitsland.

De reis zal voorts worden meegemaakt door de bestuursleden G. J. Bonder, H. J. Wiltink en M. Landman. Alle gezinnen en dienstplichtige militairen (ook burgergezinnen) wonende in het NATO-gebied, waarmee we contact onderhouden, hopen we een bezoek te brengen.

Men ontvangt allen, voorzover voorkomende op onze adressenlijst, persoonlijk bericht omtrent datum en uur van dit bezoek.

Predikanten, kerkeraden en/of familieleden worden verzocht na te gaan of nog namen en adressen van kerkleden, verblijvende in genoemd gebied, dienen te worden doorgegeven.

Voor COGMA aan:

H. J. Bosch, Hekselbrink 83, 7544 BV Enschede, tel. 053 - 762272.

Voor de Chr. Geref. commissie aan:

T. Witvoet, Wolferlanden 25, 7542 CZ Enschede, tel. 053 - 760294.

NGJC startavond

In „Opbouw” (4 sept. j.l.) werd al melding gemaakt van de startavond van het Nederlands Gereformeerd Jongeren Contact. De eerste bijeenkomst vindt plaats op dinsdag 22 sept. in Het Kruispunt, 2e v. d. Helststr. 1a (Oud-Zuid, bij Ceintuurbaan en Sarphatipark). Aanvang 20.00 u. Anders dan in vorige aankondiging genoemd, zal niet Ds. Rietkerk, maar Ds. N. Cornelisse van L'Abri (Eck en Wiel) spreken.

Inlichtingen bij mevr. H. de Jong, J. v. Eyckstraat 23, Amsterdam, telefoon 020 - 73 11 02 of Jan Marius Louwerse, tel. 020 - 71 25 16.

Regionale kontaktcommissie van Christelijk-Gereformeerde en Nederlands-Gereformeerde kerken in het noorden des lands

Omdat ik mij heel goed kan voorstellen, dat u niet weet wat deze commissie precies doet, is het misschien goed om te vertellen hoe de commissie is ontstaan en wat haar taak is.

De drie classes van de Christelijke Gereformeerde kerken in het noorden en onze regionale vergadering hadden al lang het plan om regionaal iets te ondernemen om de samenwerking tussen beide kerken te bevorderen. Het is uiteindelijk de classis Groningen geweest, die het voortouw heeft

genomen en de beide andere Chr. Gereformeerde classes en onze regionale vergadering heeft verzocht om enkele leden te benoemen in een commissie die tot taak heeft: „het onderzoeken van de mogelijkheden tot het verbeteren en zo mogelijk uitbreiden van de kontakten tussen de Chr. Geref. en de Ned. Geref. kerken in het noorden des lands, zowel plaatselijk als regionaal”.

Alle betrokkenen gingen hiermee akkoord en benoemden een aantal leden voor die commissie.

De classis Groningen van de Chr. Geref. kerken benoemde br. J. Kasse te Haren en drs. W. Steenbergen te Groningen; de classis Leeuwarden benoemde ds. G. van de Groep te Siegerswoude, ds. J. Plantinga te Leeuwarden en br. D. Ritskes te De Knipe en de classis Hoozevee koos de volgende leden: br. A. de Goede te Assen en ds. C. J. Ph. Sobering te De Krim (Ov.).

De Ned. Geref. vergadering wees de volgende leden aan: br. J. Louwerse te Haren (provincie Groningen), ds. W. J. van der Linde te Heerenveen (provincie Friesland) en ondergetekende (provincie Drenthe).

Omdat de commissievergaderingen geleid moeten worden en er allerlei stukken moeten worden geproduceerd, benoemde de commissie in haar eerste vergadering een moderamen. Ds. Sobering werd voorzitter en ondergetekende nam het sekretariaat op zich.

De vergaderingen die tot nu toe werden gehouden vonden plaats in een uiterst plezierige en broederlijke sfeer. De kontakten, die er in verschillende gemeenten onderling zijn, hebben we geïnventariseerd aan de hand van brieven, die van elke kerk waren ontvangen waar zowel Chr. Geref. als Ned. Geref. gemeenten zijn.

Verder hebben we uitvoerig gesproken over de oorzaken, die tot het uitblijven of stroef verlopen van de onderlinge kontakten hebben geleid.

In de laatstgehouden vergadering (28 april j.l.) is opgemerkt, dat het nuttig zou zijn om in een gezamenlijke vergadering met vertegenwoordigers van alle kerken, die te maken hebben of kunnen krijgen met samenwerking, van gedachten te wisselen.

Er zijn kerken, die eigenlijk niet goed weg weten met onderlinge kontaktoefening. Andere kerken hebben al wat ervaring en sommige daarvan weten niet precies hoe het nu verder moet. Uit enkele kerken kwam de behoefte naar voren om eens in wat breder verband hierover te spreken. In verband daarmee is besloten om op zaterdag 26 september a.s. een bijeenkomst te beleggen in de zaal achter de Beth-El-kerk. Deze vergadering zal duren van 10.00—12.30 uur.

Inmiddels is aan de volgende kerken een uitnodiging gezonden: de Chr. Geref. kerken te Assen, Groningen, Heerenveen, Hoozevee en Thesinge en de Ned. Geref. kerken te Assen, Haren, Heerenveen, Hoozevee, Groningen en Ten Post.

Twee leden van de commissie, ds. W. J. van der Linde en drs. W. Steenbergen zullen in het kort, uitgaande van een 5-tal discussiepunten, ingaan op de verhoudingen tussen beide kerken. Verder zal er ruim gelegenheid zijn tot discussie, zowel in groepen als plenair. Het zal niet alleen een vergadering zijn voor afgevaardigden van kerkeraden, ook belangstellende gemeenteleden zijn van harte welkom. Het is niet de bedoeling, dat de samenwerking van bovenaf opgelegd wordt. De commissie is van mening,

dat vooral van onderaf de eenheid moet groeien. We moeten elkaar steeds beter leren kennen opdat we zo steeds meer gaan ervaren, hoe goed het is, als broeders en zusters ook tezamen wonen (Psalm 133).

De Landelijke Vergadering die in 1978/1979 in Wezep werd gehouden, schreef aan de Chr. Gereformeerde synode te Amersfoort:

„Moge er wederzijds een open oog zijn voor het feit, dat wij elkaar in veel zaken nodig hebben. Geve de Here getrouwheid om in een tijd van geestelijke verwarring gehoorzaam te zijn aan Zijn gebod, om metterdaad de eenheid te zoeken van allen, die Zijn Zoon Jezus Christus in onvergankelijkheid liefhebben; een eenheid, die gegrond is in de waarheid van het Woord van God en die moet blijken in het blijven bij en het leven uit de Gereformeerde belijdenis, die naar het Woord is”.

Ik hoop van harte, dat het werk van deze commissie hieraan een bijdrage mag leveren.

T. Meints

Nieuws uit breder kring

Reformatische Bijbelschool

Op zaterdag 26 september a.s. zal de Reformatische Bijbelschool te Zeist het in december 1980 aangekochte pand aan de Krakelingweg 10 te Zeist in gebruik nemen. Het huidige pand aan de Slotlaan moest worden ontruimd in verband met uitbreidingsplannen van de gemeente Zeist.

's Morgens om 10.00 uur zal de feestelijke opening van het gebouw plaatsvinden. De opening zal worden verricht door mevr. Baronesse A. van Slingelandt, die vanaf de oprichting als docente aan de school verbonden is.

Gedurende de gehele dag is er „Open Huis” in het nieuwe gebouw, waar ook activiteiten zijn als een bazar, speakers-corners, een dia-klankbeeld etc.

Ook is er gelegenheid het nieuwe huis te bekijken. Om 14.30 uur is er een dankdienst in de Oude Kerk (Ned. Herv.), 1e Dorpsstraat te Zeist. In deze dienst zal ook het 10e kursusjaar van de school worden ingeleid. Er zal worden gesproken door de heer G. v. Oord, voorzitter van het Bestuur, Ds. H. Koetsveld te Slidrecht, bestuurslid, en Drs. A. Noordegraaf te Ede, lid van de Raad van Advies van de R.B.S.

Voor de nieuwe cursussen hebben zich 37 kandidaten aangemeld. Dit betekent dat zowel het eerste jaar van de driejarige opleiding als het Vormingsjaar weer met een volledige bezetting van start gaan.

Vrienden van de Bijbelschool en belangstellenden zijn hartelijk welkom om deze feestdag, of alleen de middag-bijeenkomst, bij te wonen.

Opening cursusjaar 1981—1982 Gereformeerde Sociale Academie „de Vijverberg” te Ede

„Als de christen maatschappelijk werker zijn taak verstaat, is hij de beste sociale werker”, aldus besloot de voorzitter van het bestuur van de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs, ir. J. v. d. Graaf, zijn toespraak waarmee hij de cursus 1981—1982 aan de G.S.A. „De Vijverberg” te Ede opende. Van der Graaf citeerde in dat verband het bekende woord van v. Ruler: de christen is de beste burger. Dat is een gewaagde uitspraak die, als we

letten op de realiteit, helaas heel dikwijls niet opgaat. Het is veeleer een appèl en een program. Christenen die hun taak begeren te zien in het licht van Gods Woord en in het geloof bezig te zijn met die taak, leveren de beste bijdrage in de samenleving. De voorzitter nam zijn uitgangspunt voor zijn openingswoord in Psalm 72, de koningspsalm, waarin het gaat over de Koning en tegelijk over de aarde. De psalmen zijn bij uitstek het boek waarin we horen wie God is en wie wij zijn. Psalm 72 vindt zijn vervulling in het koningschap van Jezus Christus. In dit lied dat de Messias-Koning en zijn rijk uit de hemel bezingt, wordt ook de aarde ernstig genomen. De bergen komen ter sprake. En de mensen die op de aarde wonen, in het bijzonder de armen en verdrukten. Van der Graaf waarschuwde voor het gevaar van de vergeestelijking. De Koning is de hoeder van het recht en Hij neemt het op voor wie geen helper hebben. De G.S.A. wil een school met de Bijbel zijn of nog beter gezegd: een school op de Bijbel (Hoedemaker). Dat is een hoge pretentie. Een taak die we alleen aan kunnen als we ons werk uit handen geven in de handen van Christus. Luisterend naar Hem dienen we gericht te zijn op de knelpunten, de mensen in de klem. Studie en opleiding zijn daarop gericht dat we straks dicht bij de mensen en hun problemen zijn en die volstrekt ernstig nemen, zoals Christus ze ernstig nam.

Ons bezig zijn in de maatschappelijke problemen en ons zoeken naar oplossingen dient te geschieden in het perspectief dat het recht van Koning Jezus tot gelding komt ten dienste van mens en maatschappij. Zoals Izaäk in Kanaän begint met bouwen van een altaar en daarna zijn tent opslaat en een put graaft, zo dienen we te beginnen bij het Woord. Maar dan komt ook de aarde in het vizier: de dingen van gezin en samenleving. Dat we in Christus' dienst staan, als leesbare brieven van Hem moge gezien worden.

Na dit openingswoord gaf Ds. A. Romein namens de directie een aantal mededelingen door aan de in de „Open Haard” verzamelde studenten en medewerkers. In het bijzonder heette hij de ruim 100 eerste-jaars studenten van de dagopleiding en de nieuwe docenten welkom. Hij sprak de wens uit dat het voor allen die aan de G.S.A. werken, een goed jaar mocht worden, waarbij we elkaar, elk op de plaats waar we werken, mogen dienen.

De Academie die zich nog steeds moet behelpen met de beperkte beschikbare ruimten, telt 418 dagstudenten en 123 studenten van de part-time opleiding. De eerstkomende dagen zullen gebruikt worden voor de introductie van de eerste-jaars studenten en een gezamenlijke introductie van studenten en docenten ten aanzien van de invulling van het lesprogramma en het academie-gebeuren.

Evangelische Alliantie

De Evangelische Alliantie hoopt op 10 oktober a.s. in de Adventkerk aan de Ringweg Kruiskamp (hoek van de Randwijcklaan) te Amersfoort, een ontmoetingsdag over het „Kleine Kerken Plan” te houden. In het afgelopen jaar is door velen (duizenden) het boekje „De Kleine Kerk” gelezen en hebben verschillende gemeenten het gelezene reeds in praktijk gebracht. Vanaf het begin was het duidelijk dat dit gemeentebouwplan voor evangelisatie een experiment

was en dat voor de Nederlandse situatie zeker nodig zou zijn. De E.A. verzoekt hen die reeds met dit plan gewerkt hebben, een evaluatierapport aan de E.A. te zenden en dat zij op 10 oktober willen meewerken, door hun eigen ervaringen aan anderen door te geven. De E.A. hoopt dat naast de mensen die reeds van dit plan kennis genomen hebben, ook vele andere belangstellenden aanwezig zullen zijn. Zij nodigt gemeenteliders uit deze dag te bezoeken: naast predikanten en voorgangers verwacht zij tevens leden van evangeliastiecommissies. Ook belangstellenden gemeenteleden, voor dit gemeentebouwplan, zijn van harte welkom. Voor opgave en verdere informatie richt men zich tot het Secretariaat van de Evangelische Alliantie, de heer Jan Stap, p/a Bergweg 1, 3941 RA Doorn, tel. 03430 - 63 41 of 03435 - 58 48.

‘Gezinsbijbel’

In het Bijbels Museum te Amsterdam vond dinsdag 1 september de officiële presentatie plaats van de geïllustreerde ‘Gezinsbijbel’.

Prof. dr. M. de Jonge, hoogleraar nieuwe testament te Leiden en lid van de commissie Bijbelwerk van het Nederlands Bijbelgenootschap, gaf een toelichting op deze nieuwe uitgave.

De geïllustreerde ‘Gezinsbijbel’ bevat de volledige tekst van het oude en het nieuwe testament in de Vertaling 1951 van 't Nederlands Bijbelgenootschap en is voorzien van uitgebreide informatie op cultureel-historisch gebied. Bovendien bevat de uitgave ruim 500 kleurenfoto's en 100 zwart/wit-illustraties en verschillende registers.

In zijn toespraak ging prof. De Jonge in op de vraag waarom de bijbelgenootschappen nu ook enkele bijbel-

uitgaven met toelichtende informatie publiceren.

„Een bijbelvertaling als zodanig, hoe ook aangepakt en uitgevoerd, laat toch nog vragen onbeantwoord”, aldus prof. De Jonge. „Vragen over de implicaties van wat er staat en over de consequenties voor leer en leven zullen de bijbelgenootschappen nooit kunnen beantwoorden. Maar vragen over de bedoeling van wat er staat, en de achtergronden waartegen men dat moet lezen, zullen zij niet kunnen laten liggen. Deze ‘Gezinsbijbel’ geeft nuchtere informatie, die mensen nodig hebben, omdat de bijbelboeken lang geleden geschreven zijn in perioden van de geschiedenis die veel verschillen van de onze”.

Prof. De Jonge meent dat dit toelichtingswerk geheel past binnen de opdracht van de bijbelgenootschappen.

Bijna 100 gulden voordeel bij bestelling vóór 1 oktober a.s.

OUDE TESTAMENT

Genesis I (G.Ch. Aalders), 6e druk	f 35,75
Genesis II (G.Ch. Aalders), 6e druk	f 26,25
Genesis III (G.Ch. Aalders), 6e druk	f 27,90
Exodus I (W.H. Gispen), 5e druk	f 20,50
Exodus II (W.H. Gispen), 5e druk	f 28,50
Leviticus (A. Noordt), 5e druk	f 32,50
Numeri (A. Noordt), 4e druk	f 41,90
Deuteronomium I (J. Ridderbos), 4e druk	f 24,50
Deuteronomium II (J. Ridderbos), 4e druk	f 17,50
Jozua (C.J. Goslinga), 5e druk	f 23,25
Richteren I (C.J. Goslinga), 4e druk	f 23,90
Richteren II-Ruth (C.J. Goslinga), 5e druk	f 20,50
Samuël I (C.J. Goslinga), 4e druk	f 37,50
Samuël II (C.J. Goslinga), 3e druk	f 38,50
Koningen I (C. v. Gelderen), 6e druk	f 28,90
Koningen II (C. v. Gelderen), 4e druk	f 46,50
Koningen III (C. v. Gelderen), 4e druk	f 42,75
Koningen IV (W.H. Gispen), 2e druk	f 20,75
Kronieken I (A. Noordt), 4e druk	f 28,90
Kronieken II (A. Noordt), 4e druk	f 43,50
Ezra-Nehemia (A. Noordt), 5e druk	f 29,50
Esther (G. Ch. Aalders), 4e druk	f 16,50
Job (J.H. Kroeze), 3e druk	f 33,75
De Psalmen I (N.H. Ridderbos), 2e druk	f 27,50
De Psalmen II (N.H. Ridderbos), 2e druk	f 29,50
De Psalmen III (A. Noordt), 5e druk	f 35,25
Spreuken I (W.H. Gispen), 4e druk	f 32,50
Spreuken II (W.H. Gispen), 3e druk	f 40,75
De Prediker (G. Ch. Aalders), 5e druk	f 20,90
Het Hooglied (G. Ch. Aalders), 4e druk	f 19,90
Jesaja I (J. Ridderbos), 7e druk	f 33,75
Jesaja II (J. Ridderbos), 5e druk	f 30,50
Jeremia I (G. Ch. Aalders), 4e druk	f 30,50
Jeremia II (G. Ch. Aalders), 5e druk	f 33,75
Klaagliederen (G. Ch. Aalders), 5e druk	f 15,25
Ezechiël I (A. Noordt), 4e druk	f 31,50
Ezechiël II (A. Noordt), 4e druk	f 30,50
Daniël (G. Ch. Aalders), 5e druk	f 32,50
Kleine Profeten I (J. Ridderbos), 5e druk	f 30,50
Kleine Profeten II (J. Ridderbos), 5e druk	f 20,75
Kleine Profeten III (J. Ridderbos), 5e druk	f 27,90

NIEUWE TESTAMENT

Mattheüs I (H.N. Ridderbos), 5e druk	f 33,75
Mattheüs II (H.N. Ridderbos), 6e druk	f 29,50
Markus (J.A.C. van Leeuwen), 5e druk	f 25,75
Lucas I (S. Greijdanus), 6e druk	f 39,25
Lucas II (S. Greijdanus), 5e druk	f 35,25
Johannes Evang. I (C. Bouma), 7e druk	f 25,90
Johannes Evang. II (C. Bouma), 7e druk	f 27,25
Handelingen I (F.W. Grosheide), 6e druk	f 27,25
Handelingen II (F.W. Grosheide), 6e druk	f 27,25
Romeinen (J.A.C. van Leeuwen/D. Jacobs), 7e druk	f 35,75
I Korinthe (F.W. Grosheide), 5e druk	f 24,90
II Korinthe (F.W. Grosheide), 6e druk	f 23,90
Galaten (S. Greijdanus), 6e druk	f 18,90
Efese-Filipp. (S. Greijdanus), 6e druk	f 27,90
Colossenzen-Thessal. (J.A.C. v. Leeuwen), 5e druk	f 21,90
Timotheüs-Titus-Filem. (C. Bouma), 6e druk	f 29,90
Hebreeën (F.W. Grosheide), 7e druk	f 24,90
Jacobus-Judas (F.W. Grosheide/S. Greijdanus), 7e druk	f 16,50
I en II Petrus (S. Greijdanus), 6e druk	f 18,90
Brieven Johannes (S. Greijdanus), 4e druk	f 20,50
Openbaring (S. Greijdanus), 8e druk	f 38,25

Korte verklaring der Heilige Schrift

Het complete standaardwerk voor bijbelstudie in gezin en vereniging in 62 gebonden delen.

De hiernaast genoemde 62 delen zijn fraai uitgevoerd in **uniforme solide stempelbanden** met stofomslag.

De **KORTE VERKLARING DER HEILIGE SCHRIFT** wordt geregeld herdrukt gezien de aanhoudende vraag. Op dit moment is het werk compleet uit voorraad leverbaar op zeer aantrekkelijke condities:

HET COMPLETE STEL

(62 DELEN)

KOST U NU NOG

f 1787,05

Deze prijs wordt met ingang van 1 oktober a.s. verhoogd tot f 1871,20. U bespaart dus een bedrag van f 84,15 als u nu uw bestelling aan ons toezendt.

Geeft u de voorkeur aan een gespreide betaling dan is dat mogelijk zonder dat de prijs daardoor wordt verhoogd. U betaalt dan f 247,05 na ontvangst en vervolgens 11 opeenvolgende maanden f 140,- per maand.

Levering van afzonderlijke delen is eveneens mogelijk tegen de prijzen die achter elk deel zijn vermeld. Ook voor bestellingen op meerdere losse delen kunnen gemakkelijke betalingsvoorwaarden worden overeengekomen.

Een uitvoerige prospectus van dit onmisbare standaardwerk voor uw bijbelstudie, met een aantal proefpagina's als voorbeeld van tekst en verklaring, is eventueel op aanvraag verkrijgbaar.

Maak gebruik van deze tijdelijke aanbieding nu het mogelijk is om met een belangrijke besparing en een soepele betalingsregeling een kostbaar standaardwerk aan te schaffen waarvan u uw leven lang veel profijt zult hebben.

Stuur nu uw bestelling op onderstaande bon (in open envelop, zonder postzegel) aan:

BOEKHANDEL T. WEVER B.V.

ANTWOORDNUMMER 5 - 8800 VB FRANEKER

BESTELBON

Zend mij van de **Korte verklaring der Heilige Schrift**:

- a. het complete werk in 62 delen voor f 1787,05. *)
b. de volgende afzonderlijke delen:

c. Zomerkatalogus 1981.

Ik betaal: ineens na ontvangst *) / in maand. termijnen *)

Naam:

Straat:

Postcode en plaats:

Giro- of bankrekening:

*) Doorhalen wat u niet wenst.

BESTELBON

tw

Boekhandel T. Wever b.v., Franeker.
Telefoon 05170-3147 - tst. 16 / 18 / 19.

„Ook dit is dienstverlening aan de kerken die zich gesteld weten voor een geheel eigen taak van interpretatie van de bijbel. En zeker óók aan de steeds groter wordende schare mensen, die voor het begrijpen van de bijbel niet kunnen of willen terugval- len op een kerk”.

Prof. De Jonge sprak de hoop en ver- wachting uit dat de geïllustreerde 'Gezinsbijbel' velen in het Nederlands taalgebied zal helpen de boodschap van de bijbel beter te verstaan.

Tenslotte werd het boek doorgegeven aan representanten van toekomstige gebruikers in onderwijs, studiegroep- en toerustingswerk en kerken en geloofsgemeenschappen.

In de komende weken zal in elke provincie aan één gezin of huis een exemplaar van de geïllustreerde 'Ge- zinsbijbel' worden aangeboden.

De geïllustreerde 'Gezinsbijbel' is een uitgave van het Nederlands Bijbel- genootschap in samenwerking met het Belgisch Bijbelgenootschap en Uit- geverij Boekencentrum B.V.

BOEKBESPREKING

Prof. Dr. A. Th. van Deursen
„Hel en Hemel”

Kopergeld van de
Gouden Eeuw deel IV
Prijs f 17,50 - 148 blz.

Uitgever: Van Gorcum en
Comp B.V., Assen

„Hel en Hemel” is het laatste van de vier deeltjes, die verschenen zijn on- der de titel „Het kopergeld van de gouden eeuw”, geschreven door prof. dr. A. Th. van Deursen.

In dit deel wordt het geloof van de Hollanders in de 16e en 17e eeuw besproken. Drie groepen: de gerefor- meerden, de katholieken en de doops- gezinden komen vooral voor het voet- licht.

In het eerste hoofdstuk laat hij vooral zien hoe diep het de volksziel raakt, dat er verband bestaat tussen volks- zonden en oordelen van God.

In die tijd werden de mensen bepaald bij hun eigen onvermogen. De vele rampen, die hen troffen, deed de menselijke hulpeloosheid uitkomen. Op epidemieën, natuurrampen en banden die hen overkwamen, wisten ze geen antwoord te geven. Zelden dacht men daarbij aan demonische machten. In de ongelukken herkenden ze Gods hand.

Misschien, zo schrijft hij, spreekt daar calvinistische invloed in mee, maar in andere kerken wordt het bewustzijn van eenzelfde samenhang tussen volkzonde en straf gevonden.

Het calvinisme liet de toorn Gods in al zijn verschrikking bestaan, maar gaf tevens aan de gelovigen de zeker- heid dat zij voor die toorn geborgen zouden blijven.

De wijd verbreide angst voor onaard- se machten heeft zo de aantrekkings- kracht van de gereformeerden ver- groot.

Als verschilpunt tussen calvinisten en katholieken wijst Van Deursen op het feit, dat bij de calvinisten het wonder vrijwel geschiedenis is geworden. On- gedachte uitreddingen werden wel aan het godsbestuur toegeschreven, maar in hun geloofservaring was eigenlijk geen plaats voor gebeurtenissen, die

Gemeentedag? Op „DE BRON” natuurlijk!

Prachtig gelegen aan de
Overijsselse Vecht:
conferentie-centrum „De Bron”.
Unieke accommodatie voor
groepen van 20 tot 500 personen.

Sportvelden
Kampvuurplaats
Zalen - Openluchttheater
„De Bron” is 't helemaal!

Conferentie-oord
„DE BRON”
Oude Oever 10
7722 VE DALFSEN
TELEFOON 05297-218

Stuur mij/ons meer informatie
over „De Bron”.

Naam:

Organisatie:

Adres:

Plaats:

Telefoon:

(In enveloppe, zonder postzegel,
sturen naar:

„DE BRON”
Antwoordnummer 375
7700 WK Dalfsen)

VROUWENCONTACTDAG

D.V. woensdag 23 sept.

aanvang 10.15 uur

in de Nieuwe Kerk,

Broederweg te Kampen

buiten de mogelijkheden van het
natuurlijke lagen.

Voor de katholieken daarentegen
bleef het wonder in het dagelijks
leven present.

Calvinisten en katholieken geloofden
beide in de aanwezigheid van de
duivel. De calvinist had als enig ver-
weer bijbellezing en gebed. De katho-
lieken vertrouwden ook op buiten-
gewone hulp door bezwering.

Interessant is ook wat Van Deursen
vertelt over de doopsbediening.

Deze was bij onze gereformeerde
voorvaders zeer ruim. Men ging
ervan uit, dat elk kind, uit de chris-
tenheid geboren, persoonlijk recht op
de doop had. In 1578 sprak de synode
van Dordrecht zelfs uit, dat men de
doop niet zou mogen weigeren aan
kinderen van papisten, hoereerders en
geëxcommuniceerden, daar het zeker
is dat deze kindeken niet buiten het
verbond zijn.

Dit geschrift leert ons wel, dat in de
gouden eeuw het ook bij de gerefor-
meerden niet allemaal goud was. Het
niveau van de predikanten, de mees-
ten aanvankelijk zonder academische
opleiding, was laag. De kerken maak-
ten ook geen explosieve groei door.

In de volgende hoofdstukken passeren
zo achtereenvolgens de katholieken
en de doopsgezinden. Bij de laatsten
was de verdeeldheid spreekwoordelijk.
Ze verketterden elkaar nog als ze
samen in de dodencel zaten.

Christelijk Lektuurkontakt

BOEKENBEURS

Landelijke presentatie van het christelijke boek voor
boekhandel en partikulier

vrijdag 25 september

18-21 uur

zaterdag 26 september

10-15 uur

Tevens expositie museum 'Het Catharijneconvent', thema
'Geschiedenis van de Christelijke Cultuur in Nederland'

Veemarkthallen, zaal MARESKA te Utrecht
Automobilisten: vanaf rotonde de Berekuil richting Hilversum

Ruime Parkeergelegenheid

Met openbaar vervoer gemakkelijk bereikbaar vanaf C.S. Utrecht
buslijn 57 en 58, uitstappen halte Biltse Rading/Veemarkthallen.

Gratis toegang

Met blijdschap delen wij mede dat onze ouders

A. SNEEP
en

A. M. SNEEP-VAN DER ZWAAL

40 jaar in het huwelijk verbonden zijn, dankbaar voor alle
zegen die de HERE gaf. Dit jubileum ligt dichtbij de dag
waarop vader aftreedt als directeur van Buijten & Schipper-
heijn en de leiding overdraagt aan twee zoons. Daarom is
een tweeledige ontvangst van vrienden voorbereid.

Die receptie wordt D.V. gehouden op donderdag 1 okt. a.s.
van 18.30-20.00 uur in restaurant „Het Rechthuis”,
Schans 32, Uithoorn.

Het adres van onze ouders is: Fluitkamp 22, 3828 WC Hoog-
land.

Christiaan en Gerda - Mieke, Rietje en Klaas -
Peter en Mirianne - Guido en Gerda - Ruth en
Willem - Paul en Pauline - Theo en Ria

Tussen de voorrechten van de gere-
formeerden en de rijke tradities van
de katholieke kerk bleef ze beknelde
als een curieuze, voor de grote kerk-
genootschappen ongevaarlijke varië-
teit.

Het boek wordt besloten met een
20-tal bladzijden noten.

De lof, die ik indertijd toezwaaide
aan deze uitgave is ook voor dit laat-
ste deel van toepassing. Men staat
versteld over de hoeveelheid gege-

vens, die de schrijver boven water
heeft weten te brengen. Je krijgt hier-
door een duidelijk beeld van het
leven, denken en werken van de ge-
wone mensen in Holland in de gou-
den eeuw. Van Deursen noemt het
zelf een eerste verkenning. Daarom
ontbreekt een samenvattende slot-
beschouwing. We mogen dus in de
toekomst nog meer verwachten?

J. Meulink